

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הלות מחשבה חידושים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת שלח לך שנת תשפ"ג

1. איזה מלך היה בגובה של טפח? הוכח מפרשת השבוע!
2. מדוע פירותיה של ציפורי משובחות יותר מכל שאר הפירות של ארץ ישראל?
3. האם היה מותר למרגלים לקחת מפירות של ארץ ישראל משום גזל?
4. אדם עשיר שיש לו דין תורה האם יכול להביא את משרתו בתור עד? הוכח מפרשת השבוע!
5. האם יש ענין שיהיה לאדם נעליים מיוחדות לשבת? הוכח מפרשת השבוע!
6. קטן שהגיע לחינוך האם יכול לקשור ציצית? הוכח מפרשת שבוע!
7. האם מותר להניח חוטי ציצית קרועים בתוך ספרי קודש? הוכח מפרשת השבוע!
8. אדם הרוצה ללבוש כמה טליתות בפעם אחת האם יעבור איסור בל תוסיף? הוכח מפרשת השבוע!
9. האם מותר להפריד את הציציות בשבת אם הפתילים הסתבכו?
10. האם עדיף שהציצית יהא בתוך הבגד או מחוץ לבגד? הוכח מפרשת השבוע!
11. אדם נפסלו לו פרשיות התפילין האם יניח תפילין ריקות בלא פרשיות? הוכח מפרשת השבוע!
12. האם צריך לעמוד בעת הפרשת חלה וברכתה? הוכח מפרשת השבוע!

חידות

13. מתי קורה שבי"ד לא יכול לפדות קטן?
14. איזה הלכה אפשר לבאר ע"פ הרעיון שבמקום שדעתנו של האדם נמצאת נחשב ששם הוא נמצא?
15. מתי בהיסטוריה היהודית הורו חכמים לנגן בכלי זמר בבין המצרים?

עלון זה יוצא לאור בס"ד ע"י בית המדרש "בית - יוסף"
 לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן
 רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

במחשבה תחילה: בפרשת השבוע עם ישראל שולח שנים-עשר מרגלים לתור את ארץ ישראל. כשהם חוזרים, כולם (להוציא בודדים) מגיעים למסקנה שזאת ארץ מסוכנת, ושלא נכון להיכנס אליה. חז"ל מגלים לנו, שפחדם ה"בטחוני" של בני ישראל להיכנס לארץ היה רק העמדת פנים. הרצון האמיתי שלהם היה להישאר במדבר.

וממש לא קשה לנחש למה. כי הרי במדבר, היה משהו דאג היטב לספק את כל צרכיהם הגשמיים והרוחניים. תמיד היה להם מזון לאכול – מן. הבגדים שלהם מעולם לא בלו. "ענני כבוד" מיוחדים הגנו עליהם מכל אויב שהוא. והיה להם קשר קרוב אל האלוקים ששכינתו שרתה תמיד בתוכם. עם ישראל ידע שברגע שהם ייכנסו לארץ ישראל, כל התופעות האלה יסתיימו והם יצטרכו לעבוד כדי להתפרנס למחייתם, הם יצטרכו להילחם כדי להגן על עצמם, ויצפו מהם להגיע לאותה רמת של קרבת אלוקים, כפי שהייתה להם במדבר.

הייתה להם סיבה טובה מאוד לא לרצות לעזוב את המדבר. תגידו לי אתם מי היה מוכן לוותר על כאלה חיים קלים!?

לפעמים נראה שכל אדם בעולם הוא "נחמד". אם זה בעבודה, בחנות או כשמוציאים את הזבל – קיימת התנהגות סטנדרטית מקובלת. אנחנו בהחלט יכולים לצפות לרמה מסוימת של אדיבות, בדרך כלל חיוך, "סליחה" ו"תודה" במקום המתאים, ולפעמים אפילו "בוקר טוב".

אבל איך אנחנו יכולים לגלות מה מתרחש מתחת לפני השטח – איך אנחנו מגלים התנהגותו של מי כנה ושל מי לא?

חז"ל אומרים שטבעו האמיתי של האדם ניכר בשלושה דברים: בכיסו, בכוסו ובכסו.

כיסו - צניחת הבורסה הייתה זמן טוב לגלות מיהו האדם האמיתי. מי שמר על קור רוחו וחביבותו, ואישיותו של מי התרסקה יחד עם המניות?

כוסו - כשמישהו שותה קצת יותר מדי, כשמערכות ההגנה שלו מתרופפות, כשלא אכפת לו איך הוא נראה – אז נוכל להחזיר מבט אל תוך אישיותו האמתית.

כעסו – כאשר האדם נפגע או נעלב, במידה ומישהו העז לחדור אל תוך רשות הפרט שלו, או לחלופין כאשר מישהו דרך לו על היבלת... בזמנים האלה, האם הוא מתפורר, מתפוצץ בחמת זעם, או תוקף?

כל אחד יכול להיות צדיק כשהוא "על הגל", אבל האלוקים רוצה שנהיה צדיקים גם בעיצומו של פקק התנועה.

בפרשת השבוע שלנו, עם ישראל חווה קדושה אדירה במדבר. אבל לא זה הייעוד שבחר האלוקים עבור עם ישראל. האלוקים רוצה שאנו נתנהג באותם סטנדרטים מוסריים גם כאשר נכפות עלינו מצוקות ההיסטוריה.

כמו שכתב מרק טווין: "בכל הארצות, משחר ההיסטוריה, שנאו את היהודי בעקשנות בלתי מתפייסת, ורדפו אותו לעתים תכופות".

איזה מלך היה בגובה של טפח? הוכח מפרשת השבוע!

כמה גדולה גבורה יש בנשים, ק"ו באנשים, ולכן הוציאו דיבה, וא"ר יוחנן כל אותם מרגלים גובהם שישים אמה.

אולם מאידך גיסא מצינו במהלך הדורות אנשים ששלטו בעולם והיו נמוכים משאר אדם. וכן מובא במסכת מועד קטן (דף יח ע"א) על פרעה שהיה בגובה אמה, ובילקוט שמעוני על ספר דניאל (פ"ד רמז תתרסב) מובא שנבוכדנצר "ננסא קטיעה פושכא", דהיינו שהוא היה ננס בגובה טפח. ואולם המהר"ל בבאר הגולה (הבאר החמישי בד"ה פרק אלו מגלחים) כתב: שדבר זה צחוק והיתול בעיניהם שיהיה אדם אחד (המהר"ל מדבר שם על פרעה וכ"ש על נבוכדנצר) בעניין זה, אמנם למי שידע דברי חז"ל אין זה קשה כלל מכיוון שכל מה שאמרו לא אמרו רק על הצורה העצמית שלו הפרטית, ועיי"ש.

"ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" (יג לג)

כתב האברבנל שנקראו נפילים משום שמרוב גודלם לא יכלו להתקיים כבר בבטן אדם ונפלו, כי אדם הייתה כשאר אדם.

ובבעלי התוספות וכן בתוספות שאנץ במסכת סוטה (דף לה ע"א) מובא: "אמרו פעם אחת נכנסה בתו של ענק בפרדס ואכלה רמון והשליכה קליפתו, והיו מרגלים טמונים בקליפה וסבורים המרגלים שהקליפה הייתה מערה, ונכנסו בתוכה י"ב מרגלים, לאחר אותה שעה נזכרה הבת שאכלה רמון, והשליכה הקליפה חוץ לפרדס שלא יראה אביה הקליפה ולא הרגישה בשתיים עשרה המרגלים שהיו בתוכה, אמרו זה לזה ראו

"יִקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֶשֶׁר יִדְבְּלוּ לָבוֹ תְּקוּחוֹ: אֵת תְּרוּמָתוֹ"

אתה שתמיד רצית להנציח את הקרובים לך בצורה מכובדת זו ההזדמנות שלך!

אנו נערכים להרחבת האדרת ושיפוץ בית המדרש חדר השיעורים עזרת הנשים, וקניית ארון קודש חדש גדול ופצוץ לספרי התורה וכל כלי הקודש.

זו ההזדמנות שלך לקחת חלק בזיכוי הרבים ובעתיד הרחוק בגבעת זאב ולקחת חלק בזכויות הלימוד ניתן לתרום גם לשיפוץ עזרת הנשים וחדר השיעורים ולזכות בקריאת שם לע"ג.

לפרטים: הרב יוסף ויצמן: 052-8144488 הרב שמעון נעים: 058-7700681

ניתן לתרום ולסייע גם בביט בטלפון מספר: 052-8144488

מדוע פירותיה של ציפורי משובחות יותר מכל שאר הפירות של ארץ ישראל?

למאחרים לצאת מן השבת שיורדי גיהנום מברכים אותם בפסוק "וייתן לך האלוהים מטל השמים ומשמני הארץ".

והנה בגמרא במסכת שבת (דף קיח ע"ב) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממכנסי שבת בטבריה וממוצאי שבת בציפורי, לפי שטבריה יושבת בעמק ומכניסה שבת יותר מוקדם משום שהחמה מתכסית מעיניהם ראשונה, מה שאין כן ציפורי שיושבת בראש ההר כציפור ומאחרת ביותר לצאת מן השבת, כי החמה שוקעת שם מאוחר יותר.

ואם כן כיון שציפורי היא האחרונה שמוציאה את השבת, נמצא שברכת יורדי הגיהנום לבני ציפורי "וייתן לך האלוהים מטל השמים ומשמני הארץ" גדולה יותר משאר מקומות ולכן היא משובחת יותר משאר מקומות שבארץ ישראל.

"ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה" (יג כז)

בגמרא במסכת מגילה (דף ו ע"א) וכן ברש"י (שם ד"ה זבת) מובא שהיו כמה מקומות בארץ ישראל שהיה דבש זב מהפירות הגדלים שם, וכן היה החלב נוטף מן העצים, ומתערב הדבש שזב מהפירות עם חלב מהעצים ונעשה כמין נחל, וזה הנקרא "זבת חלב ודבש", והשטח של המקומות האלו בכל ארץ ישראל שהצטרף יחד לכ"ב פרסאות, ובציפורי לבד היה ט"ז מיל של זבת חלב ודבש.

בפירוש עץ יוסף על העין יעקב בגמרא במסכת כתובות (דף קיא אות נא ד"ה והווי) כתב שהטעם מדוע ציפורי השתבחה מכל ארץ ישראל ב"זבת חלב ודבש", הוא על פי הזוהר (בראשית ח"א יד): שכתב שיש שכר גדול

האם היה מותר למרגלים לקחת מפירות של ארץ ישראל משום גזל?

ומתוך המהר"א: דאף על גב דגוף הקרקע שייך לנו, אבל הפירות שלהם ולכך ציווה להם לקחת בכסף, אך הא ניחא אם לקחו פירות שאינם צריכים לקרקע, דפירות הצריכים לקרקע כקרקע דמי והקרקע מוחזק לנו מאבותינו, וזה שכתוב ולקחתם מפרי הארץ ואין קיחה אלא כסף, וכי תימא הא ארץ ישראל מוחזק מאבותינו, ולמה לא ניקח בחינם, לזה אמר והימים ימי ביכורי ענבים, והוא פירות שאינם צריכים לקרקע דשייך להם על כן ולקחתם בכסף דווקא.

"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים" (יג כ).

בדברי מהר"א (בפרשת השבוע) מובא בשם הראשונים: שלכן נאמר בפסוק: "ולקחתם" ולא הבאתם משום שלשון והבאתם הויה משמע בעל כרכך וגזל עכו"ם אסור, ולכן אמר ולקחתם ואין קיחה אלא בכסף.

ומקשה המהר"א: מדוע היה צריך לשלם, הרי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו?.

ואולם הקשה על כך חתם סופר: דאכתי קשה, לפי מה שכתבו התוספות בגמרא במסכת ראש השנה (דף י"ג ע"א) דיש לגוי חלק במה שזרע? ומתוך החתם סופר: דמשה רבינו קסבר דמיד יבאו לארץ ישראל ויקנו במ הפירות, ומה שזרעו רחמנא אפקריא, והוא בכלל ואכלת שלל אויביך.

הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל בספרו אילת השחר: כתב דהיתר היתר של הוראת שעה להביא הפירות, לכן לא היה חשש גזל.

אדם עשיר שיש לו דין תורה האם יכול להביא את משרתו בתור עד? הוכח מפרשת השבוע!

(פ"ד ה"ז) דשכירו ולקטו כשרים להעיד, וסיים דזו ראייה שאין עליה תשובה וכן עמא דבר, וכן פסק בספר יד המלך על הרמב"ם (פ"ג מגזילה) דמשרת נאמן להעיד.

ובספר פנים למשפט (ח"ו"מ סימן ל"ג) כתב דבאמת מצונו לדברי הראשונים שם בגמרא במסכת בבא בתרא שכתבו דמשרי הבית נאמנים להעיד על בעל הבית, כך כתב שם ביד רמ"ה, וכן בריטבי"א שם שהיה שלש שנים בבית ונאמנים, א"כ אין ראייה שהם פסולים, ואפשר דזה היה כוונת התומים שאין ראייה משם.

הפתחי תשובה (ח"ו"מ סימן ל"ג ס"ק א') כתב: ולע"ד איני יודע מה צורך לפלפל בזה האם משרתי הבית כשרים להעיד, ואיך אפשר לפסוק בדרך כלל בענין זה, דהדבר פשוט שזה תלוי לפי ראות עיני הדיין אם יש להמשרת צד הנאה בעדות זו או לא, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות עדות (פ"ט"ז ה"ד) שהובא בדברי השולחן ערוך (לקמן סימן ל"ז סעיף כ"א), דברים אלו תלויים בדעת הדיין ועוצם בינתו כו', ויעמיק לראות אם ימצא לזה העד צד הנאה בעדות זו אפילו בדרך רחוקה ונפלאה הרי זה לא יעיד בה, וכן מבואר להדיא בהרדב"ז שם, שכתב דיש לפסול עדות נערי של שמעון על הקידושין כי הם נוגעים בעדות, דניחא להו שתהא בתו של ראובן אשת שמעון אדונם לפי שראובן עשיר, ויש לדיין להעמיק לדעת אם נמצא שיש לה העד צד הנאה בעדות זו אפילו בדרך רחוקה.

ובספר שמע אברהם (סימן מ"ט) כתב לתרץ את שיטת האור החיים: דאפשר דשאני יהושע שהיה מבחוריו ולא ימיש מתוך האהל ולא זה ידו מתוך ידו ונפשו קשורה בנפשו והנחיל כתרו למשרתו, לכן פסול יהושע, משא"כ שאר משרת כשר.

ואולם בספר פנים למשפט (ח"ו"מ סימן ל"ג ס"ק ד') תמה על דברע השמע אברהם: דמנא ליה לחלק כן, והרי מאן דמכשיר משרתים לעדות, הוא מטעם דלא גרע מאוהב, ובאוהב עצמו הרי לא חילקו בין אוהב גמור דחביב ליה כגופיה לסתם אוהב, ולעולם כשר להעיד.

ולכן כותב הפנים למשפט: דאפשר כוונת האור החיים שדנו ביהושע שהוא פסול לעדות מדין נוגע, שכיון שהוא היה עתיד להנחיל את הארץ ולירש כתרו של משה, שהרי הוא משרתו מבחוריו לכך לא יוכל להעיד, דהוא נוגע בדבר מחמת רצונו לירש הכתר.

ואולי אפשר להסביר את עצם קושיית האור החיים, שלמרות שמעיקר הדין שני אנשים נאמנים כמו מאה אנשים, ואולם מכיוון שטבעם של האנשים שהם מאמינים לכל מה שעשרה אנשים אומרים יותר ממה ששני אנשים אומרים, לכן האמינו לעשרה מרגלים, וכעין מה שכתב כתב הרמב"ן (במדבר פרק י"ד פסוק ג') וז"ל: כי למה ישמעו לשנים ולא יאמינו לעשרה.

האם יש ענין שיהיה לאדם נעליים מיוחדות לשבת? הוכח מפרשת השבוע!

וכבדתו – שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול.

זהו המקור לפסק מרן השולחן ערוך, המובא ב"הלכה ברורה" שצריך לאדם להשתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת.

הכולבו (בסימן ל"א) הובאו דבריו ברמ"א (או"ח סימן ש"א ס"ק ט"ז) כתב הרי אשר ז"ל: מנהג כל ישראל שלא לצאת בשבת בלי מנעלים ובלי טלית או גלימא. והטעם: כדי שיזכור שהוא יום שבת קדוש לאלהינו ולא יבא לידי חלול שבת, ועל זה חטא מקושש על שלא נהג במנהג זה ויצא בלא טליתו ולא היה לו אות, ועל כן נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית כדכתיב למען תזכרו.

והנה רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו שו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סימן י"ג) נשאל האם יש ענין נמי שיהא לאדם נעליים מיוחדים לשבת, והשיב שהסברה מחייבת שאין המנעל בכלל המלבושים שחייב אדם להחליף בגדיו לכבוד שבת. והביא ראייה לדבריו מדברי הגמרא בירושלמי במסכת

וכן בחתם סופר בספרו תורת משה הקשה: איך היו רשאים ליקח הרי היה גזל, וקימ"ל גזל עכו"ם אסור?.

ומתוך החתם סופר: כיון דקימ"ל בגמרא במסכת בבא בתרא (דף ק"ט ע"א) ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, לכן לא היה גזל, וזה שאמר והתחזקתם.

"ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים" (יד י).

הוקשה האור החיים (י"ד י): מדוע חששו האנשים לדבריהם של המרגלים והאמינו להם שארץ ישראל אינה טובה, מדוע הם לא השכילו לדון על פי משפט התורה להכחיש דברי העשרה, בדברי יהושע וכלב, והרי קימ"ל בגמרא במסכת יומא (דף פ"ג) וכן בגמרא במסכת שבועות (דף מ"ב) דאמרינן בכל התורה שדין העדות הוא תרי כמאה, ומאה כתרי, ואם כן כיון שיש כאן שנים שאמרו שזה ארץ טובה למה לא חששו לדבריהם?

מתוך האור החיים הקדוש: אפשר שהם דנו ביהושע שהוא פסול לעדות, בכל מה שנוגע למשה רבנו, מכיוון שיהושע היה משרתו עוד מימי מבחוריו.

אם כן חזינו מדבריו של האור החיים דסבירא ליה שמשרת פסול להעיד על רבו דהוא נוגע.

וכן כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סימן כ"ד) דמשרתי הבית אינם כשרים לעדות מכיוון נוגעים בעדות הם.

ואולם במקום אחר כתב בשו"ת הרדב"ז (חלק ד' סימן נ"ו) ולענין אם משרתי הבית כשרים להעיד, דבר ברור הוא שלא נחשדו ישראל הכשרים להעיד שקר ואפילו האוהב והשונא פסולים לדון, קימ"ל בדברי מרן בשולחן ערוך (ח"ו"מ סימן ל"ג) דכשרים להעיד, ולא יהיה משרת הבית גדול מאוהב שהוא כשר, ועיין באריכות בפתחי תשובה (ח"ו"מ סימן ל"ג) שהעיר בסתירה בדבריו של הרידב"ז.

והנה באורים ותומים (ח"ו"מ סימן ל"ג) כתב לכאורה יש קצת ראייה שמשרת פסול להעיד על רבו: מהא דפרכינן בגמרא במסכת בבא בתרא (דף כ"ט ע"ב) לרב הונא דאמר דבקרע דבעינן שלשה שני חזקה בעינן עדים על כל השלש שנים ברצופות, ופריך בגמרא תנן חזקה הבתים שלש שנים והא בתים דביממא ידעי ובליה לא ידעי מי מעיד על הלילות, ומתרת הגמרא שהשכנים מעידים, ורבא מתרץ כגון שוכרים, וקשה מה כל החרדה הזה הלא יוכלו לבא משרתיו אוכלי שולחנו שהם לא משו מתוך הבית כדרך המשרתים ומשמשים והם יעידו שדר בו תמיד רצוף יום ולילה ומה צורך לחפש אופן עדות, אלא שמע מינה דהני הם נוגעים בעדותם וא"כ אף דעכשיו כשבאו להעיד אינם בביתו ומאוכלי שולחנו, מכל מקום כיון שבשעת החזקה ג' שנים הם היה אוכלי שולחנו הוא ליה תחילתו בפסלות ובהגדת עדות בעינן תחילתו וסופו בכשרות וזה שמץ ראייה לשיטה שסבירה ליה שמשרת פסול להעיד על אדונו.

ובסוף דבריו האורים ותומים מסיק: אך עם כל זה כיון שלא מצאנו בזה בראשונים אין לנו לחדש דין מכח ראייה וקושיה, דשערי תירוצים לא נעלו. ובהמשך דבריו מביא: שמצא ראייה מדברי הרמב"ם בהלכות גזלה

ותחתי ללכם בביתו ובחזונו, יר וישם טוב מנצח יום שלום אחריהו אשר לא יכרת

אתה שתמיד רצית להנציח את קרובך ויקריך בצורה מכובדת הנצחה זו יכולה להיות שלך!

אנו נערכים להגדלת חדר השיעורים שיפוך והרחבת עזרת הנשים ובניית ארון קודש.

בוא ותהיה חלק בכל העשייה הרוחנית ושותף בכל הזכויות של לימוד התורה והתפילה ברכישת ובתרומה של אמה על אמה.

לפרטים נוספים הברב יוסף ויצמן: 052-8144488

הרב שמעון נעים: 058-7700681

ניתן לתרום ולסייע גם בבית במספר: 052-8144488

בית המדרש "בית יוסף" רחוב קריית יערים 32 נבנית זאב

"ויהי בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת" (טו לב).

וכן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כאשר נשאל פעם האם צריך שיהיו נעליים מיוחדות לשבת – הצביע על נעלי ואמר שאת הנעליים האלו הוא נועל גם בחול וגם בשבת. גם בעל ספר עלי תמר מעיד שהמנהג הוא רק לצחצח את הנעליים הרגילות לכבוד שבת.

היו מגדולי ישראל שהקפידו שלא יהיה על גופם בשבת שום דבר ממה ששובשים בחול, כפי שמובא במעשה רב (סימן קמז) שיש להחליף כל מלבושיו, מכף רגל ועד ראש, לכבוד שבת. כך גם מביא המגן אברהם (סימן רסב סק"ב) בשם הכתבים שטוב שלא ילבש בחול מכל מה שלבש בשבת (על פי זה הקפיד הסטייפלר זצ"ל שגם באמצע השבוע כשהיה צורך ללבוש בגדים נאים, כמו לחתונה, לא השתמש בבגדי השבת).

ומו"ר הגר"צ מוצפי שליט"א נשאל על כך והשיב זצ"ל: מעיקר ההלכה כתבו הפוסקים שאין צורך בכך, וכן כתב הגאון הבן איש חי, כי רק בגדים צריך להקפיד לייחד לשבת ולא נעליים, ומור אבי ז"ל מרוב אהבתו והערצתו את שבת קודש, היו לו זוג נעליים מיוחדות לשבת, ואמר לי שאין חיוב בכך אלא הוא נהנה לכבד את השבת.

קטן שהגיע לחינוך האם יכול לקשור ציצית? הוכח מפרשת שבוע!

משמע גם למעט בנות ישראל. וכתב בביאור הלכה (סימן י"ד סעיף א') שטעם זה הוא של המהר"ם שהובא בהגות מימונית וכותב דלא כתב דהטעם הוא משום דהא דר"ת וכדאיתא במ"א משום דכל שאינו בלבישה אינו בעשייה ונ"מ גם ליתר המצות לולב וסוכה, משום דמשמע בדרכי משה שלא חשש רק לטעם של המהר"ם... אם כן קטן כשר בקשירת הציצית, ומ"מ כיון שהפרי מגדים העתיק להלכה ליהזר לכתחילה ע"י קטן ראוי ונכון לעשות כן. ובסוף דבריו מסיק: ופשוט דהקטן לעצמו מותר להטיל ציצית לכוי"ע אם רק הגיע לחינוך שהוא מחוייב מדרבנן במצות ציצית ומיקרי בר לבישה להוציא את עצמו בציציותיו.

ומחדש חידוש יותר גדול: ויותר נראה לי דאפילו אם כבר נעשה גדול בן י"ג שנה אין צריך להתיר ציציותיו, דהרי כדעבד דמיא וכדעבד אין לחוש להא דרבינו תם וכל זה אם יודע בעצמו שהטילם אז לשמה.

האם מותר להניח חוטי ציצית קרועים בתוך ספרי קודש? הוכח מפרשת שבוע!

יש לחקור האם מותר להניח בתוך הספר חוטי ציצית שנקרעו כדי לגונזם בספר או דילמא אסור כמו שכתוב בספר חסידים (סימן תתצ"ט) לא יצניע אדם קולמוסו או שום חפץ בספרים.

הנה בדרכי משה (סימן כ"א), מובא בדבריו של המגן אברהם (סימן כ"א ס"ק א') מביא בשם המהר"ל מנהגים הלכות ציצית (סעיף ג') שהוא היה נוהג לגונזם ולהניחם תוך ספר או לעשות בהן שום מצוה.

היעב"ץ בספרו מור וקציעה (סימן כ"א) כתב שדווקא להשתמש בהן לסימן שידע על ידיהן באיזה מקום הוא עומד, דבכה"ג חוזר ומעלה אותן לתשמיש מצוה. אבל המניחין אותן בספרים להצניען בהן שטות הוא, דכיון דקימ"ל נזרקין אסור להניחן בספר שלא לצורך, שנעשה הספר משמש בחנם לדבר הנזרק.

ובספר מקור חיים הביא דברי המהר"ל, וכתב זצ"ל: ולעני"ד יותר טוב לגונזם, כי הציון הזה מקלקל הספר.

אדם הרוצה ללבוש כמה טליתות בפעם אחת האם יעבור איסור בל תוסיף? הוכח מפרשת שבוע!

הנה ברלב"ג (שלח) מובא ביפה ללב (או"ח סימן ח') כתב: דאין ללבוש שני טליתות מצויצים בפעם אחד דכתיב "אשר תכסה בה" דרשינן ולא בה ובחברתה, וכן דרשינן "וראיתם אותו" ולא אותו וחברתו. ועוד: שזה יביא להאמנת השניות בשם יתעלה ובתורה כי זאת המצווה מעידה על היפך זה. ועוד: כמו שיעברו על נשיאת שתי תפילין בראש משום בל תוסיף כן יעברו על נשיאת אחד מצד ציצית אחד משום בל תוסיף.

המלבי"ם בארצות החיים (המאיר לארץ ס"ק ט') הביא את דבריו של ה"ר"ב"ג ודחה אותו, וכתב דאין ממש בדברים האלו.

והגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ראש ישיבת תורה אור היה לובש עליו הרבה טליתות בפעם אחד.

האם מותר להפריד את הציציות בשבת אם הפתילים הסתככו?

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם" (טו לח).

שבת (פרק ו' הלכה ב') לאו אורחיה דבר נשא למהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשבתא, אם כן חזינן מפורש שאין צורך לייחד מנעלים לשבת, אלא לובש בשבת המנעלים של ימי החול, ואולם נראה להעיר דהראיה הזו אתי שפיר רק לפי שיטתו של קרבן העדה שביאר ירושלמי זה בניחותא, אבל בפני משה ביאר ירושלמי זה בלשון בתמיהה, א"כ הו"א ראייה להיפך שצריך להחליף נעלים בשבת.

הרוגוצ'ובר זצ"ל בספרו צפנת פענח על התורה (דברים כ"ט ד) ביאר על פי דברי הירושלמי את הפסוק: 'לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך', דלכאורה תמוה למה בשמלה כתבה התורה לשון רבים 'שלמתיכם', ואילו לגבי מנעלים כתבה התורה לשון יחיד, וביאר שהיו צריכים במדבר בגד ליום חול ועוד בגד לשבת, מה שאין כן נעלים היה להם רק זוג אחד.

וכן כתב בשו"ת בית דוד (לייטור סימן מ') שהדבר מפורש בירושלמי שאין צריך להיות נעלים מיוחדות לשבת.

"דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית" (טו לח).

יש לדון האם אפשר לתת לילד קטן שהגיע לחינוך שיקשור הציצית עבור גדול או דילמא כיון שאינו מחויב מהתורה בציצית מקרי אינו בר קשירה.

הנה כתב מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן י"ד סעיף י"א) דאשה כשרה לעשות ציצית, והרמ"א כתב ויש מחמירים להצריך אנשים שיעשו אותה, וטוב לעשות כן לכתחילה ע"כ.

וכתב שם במגן אברהם (ס"ק ג') שלפי דיעה זו גם קטן לא יטיל ציצית, כמו שמצינו לעניין תפלין (סימן ל"ט סעיף א') שקטן פסול לכתוב תפלין, כיון שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ואם כן הכי נמי לגבי קשירת ציצית לפי דעת רבינו תם.

ובמשנה ברורה (סימן י"ד ס"ק ב') כתב בטעם הדבר שכתב הרמ"א דלכתחילה צריך להצריך אנשים משום דהא דכתיב בני ישראל ועשו

"ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם" (טו לח)

אומרת הגמרא במסכת מגילה (דף כ"ו): תנו רבנן תשמישי מצוה, נזרקין, ובהמשך שם אלו הן תשמישי מצוה ציצית.

וכן פסק הרמב"ם בהלכות ציצית (פ"ג) וכן פסק מרן בשלחן ערוך סימן (סימן כ"א) וז"ל: חוטי הציצית שנפסקו, יכול לזרוקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה. ומוסיף מרן בשלחן ערוך, שכל זמן שחוטי הציצית עדיין מחוברים לבגד, אסור להשתמש בהם תשמיש של חול, כגון לקשור בהם איזה דבר, משום שיש בזה בזוי מצוה, ורק לאחר שנפסקו, כלומר, נקרעו, מותר להשתמש בהם תשמיש של חול או להשליכם. והרמ"א, הוסיף על דברי מרן השולחן ערוך, שמכל מקום יש אומרים שאין לנהוג בהם מנהג בזיון אפילו אחרי שנפסקו, וסיים את דבריו והמחמיר ומדקדק במצוות, תבא עליו ברכה.

"דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית" (טו לח)

יש לחקור מי שרוצה ללבוש כמה טליתות עם ציצית איסור האם יש בזה איסור בל תוסיף או דילמא אין בזה איסור בל תוסיף.

הנה הלבוש (או"ח סימן ל"ד) כתב שאדם יכול ללבוש כמה בגדים שיש בהם ציצית ואין בזה איסור בל תוסיף, שהרי כל בגד של ארבע כנפות חייב בציצית.

וכן כתב בשו"ת יד אליהו (סימן מ"א) שלגבי ציצית יכול אדם להלביש עצמו בכמה בגדים עם ציצית ואין בזה איסור בל תוסיף

והחיד"א בספרו קשר גדול (סימן ב' אות ג') כתב וז"ל: יפריד הציציות תמיד, ואם מסובכים קצת אסור להפרידן בשבת, גן המלך (סימן ס"ה), משמע שבכל אופן אסור אף אם נסתבך אחר הרבה זמן בגמר העשייה.

וכן כתב בשערי תשובה (סימן ח' ס"ק ח') שאם נסתבכו קצת אין להפרידם בשבת.

הגרש"ז אורבאך זצ"ל בספרו הליכות שלמה הלכות ציצית (פרק שלישי ס"ק ה'), ועיין בשו"ת מנחת שלמה חלק א' סימן ט' פסק: טלית שחוטי הציצית שבה נסתבכו ביותר זה בזה, יתעטף בה בשבת כמו שהיא ויברך עליה, אבל לא יפריד החוטים זה מזה בשבת משום תיקון מנא, ואף דמשום מתיר קשר ליכא כי הסבך אין דינו כקשר, מ"מ כיון שצריך להפרידן כמבואר בדברי מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן ח' ס"ק ז') חשוב הסכך קלקול בבגד, ויש בהפרדתו משום תיקון מנא.

אבל ביום השבת, אם רואים שחוטי הציצית מסובכים זה בזה, כתב הגאון רבינו יוסף חיים זצ"ל בספר בן איש חי (פרשת בראשית), שאין להפריד את חוטי הציצית, ויש לבדוק אותם בעיניים בלבד, לראות שהציצית אינה פסולה, אבל בהפרדת החוטים ממש, יש איסור בשבת.

ומרן הראשון לציון רבינו עובדיה יוסף זיע"א בספרו שו"ת יביע אומר (ח"ה סימן ג') וכן בספרו הליכות עולם, הביא שמקור דברי הבן איש חי, הוא בדברי מרן החיד"א בספרו קשר גדול, שכתב שאם חוטי הציצית נמצאו מסובכים בשבת, אסור להפרידם.

אך מרן רבינו זצ"ל העיר על כך, שבמקור הדברים הראשון לדין זה, שהוא בשו"ת גינת ורדים (בקונטרס גן המלך סימן סה), מבואר בפירושו שאין איסור בדבר אלא באופן שהציצית היא חדשה לגמרי, ומיד לאחר שקשרו את פתילי הציצית, הם הסתבכו זה בזה, שאז הפרדת החוטים זה מזה, נחשבת למלאכה האסורה בשבת, משום "גמר מלאכה", כי הציצית אינה ראויה להשתמש בה אלא לאחר הפרדת החוטים, ולכן ההפרדה נחשבת ל"גמר מלאכה". אבל אם הציצית נקשרה מזמן, וכבר השתמשו בה, ועתה חזרו חוטי הציצית והסתבכו זה בזה, באופן כזה אין לאסור את הפרדת חוטי הציצית בשבת בנחת, שאין זה בגדר "גמר מלאכה" כלל. והביא מרן זצ"ל ראיות לדבריו מגדולי הפוסקים. ולכן למעשה, ציצית חדשה, אסור להפריד את חוטי הציצית בשבת אם הם מסובכים זה בזה. אבל ציצית שכבר השתמשו בה, ועתה הסתבכו חוטי הציצית, מחמת הכביסה או מסיבה אחרת, מותר להפריד חוטי הציצית בשבת בנחת.

האם עדיף שהציצית יהא בתוך הבגד או מחוץ לבגד? הוכח מפרשת השבוע!

"ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם" (טו לח).

המגן אברהם (או"ח סימן ח') כתב בשם רבנו האריז"ל שטלית קטן תחת בגדיו, ועל כל פנים צריך שיהיו הציציות מבחוץ ולא כאיך שתוחבים אותם בהכנפות.

ובמשנה ברורה (ס"ק כ"ו) צווח דאלו המניחים הציצית במכנסים שלהם מלבד שמעלימים עיניהם מהפסוק שנאמר וראיתם אותו, עוד מבזים מצות השי"ת ועתידים ליתן את הדין.

ובספר נועם מגדים (פרשת שלח) כתב על הפסוק "וינס ויצא החוצה" דלכאורה תיבת ויצא אך למותר, דהוה סגי למכתב וינס החוצה, אלא שבתיבת ויצא מרומז שיוסף הצדיק ניצל מחטא על ידי מצות ציצית, וכאשר סיפרו לנו חז"ל במנחות מאדם אחד, וזהו וינס, שנש מהעבירה והרהורה על ידי ויצא החוצה, הם הציצית שיוצאים חוץ לבגד ומגולגין, כאומרם ז"ל אין ציצית אלא יוצא.

הראשון לציון מו"ר הגר"מ אליהו זיע"א נשאל: "וראיתם אותו" – ציציות בחוץ או בפנים?

והשיב וז"ל: בשולחן ערוך (סימן ח, סעיף יא) כתב: "עיקר מצות טלית קטן, ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכור המצות". ובסימן כד (סעיף א) כתב: "אם אין אדם לובש טלית בת ארבע כנפות, אינו חייב בציצית. וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, כדי שיזכור המצווה בכל רגע. ועל כן יש בו חמשה קשרים, כנגד ה' חומשי תורה, וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכור. ונכון ללבושו על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית בשעת התפלה". (ויש שהקשו שתירה משתי הלשונות "עיקר" ו"נכון"). יש אומרים שמצוות "וראיתם אותו" זה בא ללמדנו שכסות לילה פטורה מן הציצית. והחויב ללבוש על הבגדים היה רק בזמנם שהיו לובשים טלית גדול רק בבית הכנסת אך היום שנוהגים ללבוש טלית קטן וגם טלית גדול – ילבושו הטלית גדול עם

לפני שמברכים על הטלית, או שלובשים טלית קטן הנקראת "ציצית", צריך להפריד את חוטי הציצית זה מזה. ורבותינו האחרונים נתנו סימן לדבר בשם רבינו האריז"ל, "ציצית" – ראשי תיבות: צ'דיק י'פריד צ'יציותו ת'מיד.

כתב מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן ח' סעיף ז') צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה.

והמשנה ברורה (סימן ח' ס"ק י"ח) מביא בשם רבנו האריז"ל שכתב ציצת ראשי תיבות צדיק יפריד ציציותיו תמיד.

ויש לחקור חוטי ציצית שהסתבכו זה בזה האם יהיה מותר להפרידם בשבת או דילמא אסור.

הנה בספר גינת ורדים בקונטרס גן המלך (אות ס"ה) כתב שבהיות ודרך הקושר הציציות בטלית, להפריד החוטין זה מזה לאחר גמר עשייתם, לפי שנסתבכו בשעת הקשירה, לכן נראה שאסור להפריד חוטי הציצית בשבת, ואף על פי שאם לא יפרידם זה מזה אין הסיבוכן פוסלם להחשב כגדיל, מכל מקום ראוי להחמיר שלא להפרידם בשבת משום דהוי כגמר מלאכה, ודמי למסיר יבלת או קש שנסתבך בבגד בשעת אריגה שחייב משום מתקן, אף על פי שאינו מקפיד עליו כל כך, והוא נמי דכוותיה ע"כ. אם כן חזינן לפי דבריו של הגינת ורדים שאסור להפריד בשבת את חוטי הציצית אם הסתבכו זה בזה.

ואולם החיד"א זיע"א בספרו יפה ללב (או"ח סימן ח' ס"ק י"ז) דחה את דבריו: שכל מה שאוסר הרב גן המלך דווקא בתחילה בגמר עשייה דהויא כגמר מלאכה הא לאו הכי מותר להפרידם בשבת.

וכן כתב המאמר מרדכי (סימן ח' ס"ק ט') שמעתי אומרים שבשבת אסור להפריד חוטי הציצית זה מזה שמא ינתק מהצמר, והוא טעות לפע"ד, דהא הוי דבר שאינו מתכוון ולא פסיק רישא הוא, ועוד שאפילו ינתק אין הדבר ברור שיהא כאן איסור תורה, וכבר ראיתי להרב גן המלך, שכתב שאין להפריד הציציות בשבת כשבאו מיד האומן שאז הם מעורבבים ומסובכים הרבה משום מתקן, ומשמע בהדיא דבלא"ה מותר להפרידם בשבת, ולכן אינו רואה טעם למה שנהגו שלא לבדקם, אם לא שנאמר מפני שמתאחרים לבא לבית הכנסת ואם יבדקו הציציות אפשר שיפסידו תפלה בצבור. וכמו שכתב המג"א. וכל זה איננו שווה לי, וכן אני נוהג לעיין בחוטי הציצית בשבת ולהפרידם כמו בחול.

וממה שנאמר "וראיתם אותו", משמע שיש לראות את הציצית בשעה שלובש אותה. וכן ביאר רבנו סעדיה גאון, שלשון "ציצית", הוא מלשון הצצה, שהיא ראייה. ומכאן שיש לראות הציציות. וכן כתב רבנו אברהם אבן עזרא. (וראה בתשובת הרשב"א ח"ז סימן תקסח).

איאת במדרש רבה וכן במדרש תנחומא (שלח לך) על הפסוק "והיה לכם לציצית" שתהא הציצית נראית.

יש להקשות: איך ילפינן מפסוק זה שהציצית יהא נראה.

ומפרשים העץ יוסף במדרש תנחומא (שם): שהתיבה "לציצית" היא מלשון הבטה והסתכלות, וכך מפרש המתנות כהונה שם וז"ל: פירוש שצריך שיהיו הציציות על בגדיו כדי שיזכור תמיד מצות ה' יתברך, וכמו שכתבו הפוסקים, ודרש "ציצית" לשון הבטה, כמד"א מציץ מן החרכים, עכ"ל.

ובמצת שמורים פירש כוונת הכתוב והיה לכם לציצית: דקשה כי ודאי שהחוטים הן לציצית, אלא הכי קאמר, והיה הציצית לכם להסתכלות, ותסתכלו בו, כי ציצית מלשון הסתכלות כנזכר, וזה שאמר אחר כך וראיתם אותו.

כתב מרן בשולחן ערוך (או"ח ח' ס"ק י"א) שעיקר מצות ציצית ללבושו על בגדיו כדי שתמיד יראהו ויזכור המצווה.

הלבוש (סימן ח' סעיף י"י) כתב כיון שטעם הציצית הוא כדי שזכור כל המצות לפיכך אותם הלוששים הטלית קטן תחת בגדיהם יזהרו שילבשו אותו באופן שיראו הציצית תמיד שעל ידי ראייתן יזכרו את המצות, מלשון זה נלמד דסבירא ליה להלבוש דאפילו לאותם אנשים הלוששים הטלית קטן תחת הבגדים מכל מקום יש להם לזהר ללבושו באופן שיראו הציצית תמיד, והיינו שיהיו תלויים ויוצאים מעל לבגדים.

גם מרן בשלחן ערוך (סימן ח) כתב, שעיקר מצות ציצית ללבוש אותה על הבגדים, "כדי שיראנו תמיד ויזכור את מצוות ה'", אולם יש בזה קצת סתירה בדברי מרן השולחן ערוך, כי במקומות אחרים משמע מדברי השולחן ערוך שלובשים את הטלית קטן תחת הבגדים.

והמאמר מרדכי כתב, שלדעת מרן השולחן ערוך טוב ללבוש את הטלית קטן על הבגדים, אולם מרן השולחן ערוך לא התעלם מכך שהמנהג הוא ללבוש את הטלית קטן מתחת לבגדים, ולכן כתב בכמה מקומות כמה דינים על פי מנהג זה.

ובאמת שבבית יוסף ובדברי כל האחרונים מבואר שהמנהג הוא שלובשים את הטלית קטן תחת הבגדים. וגם הציצית מכוסות תחת הבגדים. ובבית יוסף הביא את תשובת הריב"ש שמשמע ממנה שעיקר המצווה היא להסתכל על הציצית בשעה שקורא קריאת שמע ואומר "וראיתם אותי". וכן בשעת העטיפה. ורבותינו גדולי האחרונים הספרדים הביאו שלפי דברי רבנו האר"י הקדוש יש ללבוש את הטלית קטן תחת כל הבגדים, ומטעם זה הספרדים נהגו ללבוש את הטלית קטן מתחת לכל הבגדים. וכן כתב רבי יעקב רקה, שרבנו האר"י היה לובש בעצמו את הטלית קטן תחת כל הבגדים כמנהג הספרדים עד עתה.

אבל אחינו האשכנזים נהגו ללבוש את הציצית על הבגדים, או לכל הפחות נהגו שהציצית עצמן תצאנה מחוץ לבגדים. ובמנהג זה החזיקו בני הישיבות עד הזמן הזה, ומקיימים בעצמם את הפסוק 'וַיִּבְרָא לְבוּשׁ בְּצִיצֵי הַיָּדָיִם, שֶׁבְכָל מְקוֹם שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ כָּךְ, רֹאִים עָלָיו שֶׁהוּא יְהוּדִי הַמְקַפֵּיד עַל דְּקוּק הַמְצוּוֹת.

ולכן לפני כחמישים שנה היו שחפצו לשנות בזה את מנהגם של בני הישיבות הספרדים, שאף הם יתחילו להוציא את הציצית החוצה, כדי להתבלט במצווה זו, ומטעמים נוספים, אולם הגאון רבנו עזרא עטיה זצ"ל, עמד על כך שיש להשאיר את המנהג על מקומו.

ולמעשה מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל נשאל בעניין זה פעמים רבות, ובנו הגאון הראשון לציון הגר"י שליט"א כתב בזה הן בספריו ליקוט יוסף, והן בספרו "שו"ת הראשון לציון", ושם כתב, שאף על פי שמנהגו בזה הוא על פי הקבלה שלא להוציא ציציות כלל, מכל מקום מי שחש בזה חיזוק ביראת שמים וכדומה, ובפרט בכך שעל ידי זה הוא מתבדל משכניו שאינם הולכים בדרך התורה, אפשר להורות לו שיוציא ציציות, ולאחר מכן לכשיתאפשר יחזור למנהג רבותינו הספרדים ויכניס את הציציות בפנים. וכן בני ישיבות שמתעמים שונים רוצים להוציא ציציות, רשאים לעשות כן. ואף נכדיו של מרן זצ"ל היו בהם שהיו מוציאים ציציות, ומרן זצ"ל היה רואה כן ולא אמר על כך כלום. רק לאחר נשואיהם חזרו למנהג הספרדים המקורי, על פי דברי הרב האר"י, והחלו מכניסים את הציציות תחת הבגדים.

ציציות בחוץ בבית הכנסת והטלית קטן בפנים. (עיינו לב"י משם הנימוקי יוסף). ויש שעשו פשרה ואמרו שהבגד של טלית קטן יהיה בפנים והציציות בחוץ. ועוד כתבו שבזמננו שהיו לובשים בגד רגיל אם היה לו ארבע כנפות היו מניחים עליו ציציות, אך כיום שאנו לובשים בגד מיוחד לציצית, כמו שמובא עם רב קטינא לקמן, הרי זו מעלה מיוחדת ו"כל כבודה בת מלך פנימה".

רבנו האר"י ז"ל כתב שאין ללבוש את הציצית בחוץ כי ראית הציצית זו ראייה פנימית, ויש ללבוש הטלית הקטן רק בפנים ולא בחוץ. וזהו שכתב בשער הכוונות (דף ז) שצריך להסתכל בציצית כל שעה. וטוב להסתכל בהם בשעה שלובשים, בעת התפילה וקריאת שמע כשאומר "וראיתם אותי". הנהוגים כבן איש חי והאר"י לא מוציאים הציציות בחוץ כלל וכך נהגו אבותינו ואבות אבותינו. (עין עולת תמיד כג, ר"פ ח"ג יא, ארץ החיים יו"ד שגא, מהריק"ש, ניצוצי אור להחיד"א בראשית דף רה ע"א, ישכיל עבדי ח"ה ב).

הנהוגים כהרמ"א צריכים להוציא את הציציות בחוץ. וכתב המשנה ברורה (סימן ח, ס"ק כו) "וואותן האנשים המשימין הציצית במכנסים שלהם לא די שמעלימים עיניהם ממאי דכתיב "וראיתם אותי וזכרתם" וגוי עוד מבזים הן את מצות השם יתברך ועתידיים הן ליתן את הדין על זה. ומה שאומרים שהולכים בין הנכרים לזה היה די שישמרו הציצית בתוך הכנף. ואלו היה להם איזה דורון ממלך ב"ו שחוקק עליו שם המלך כמה היו מתקשטים בו לפני האנשים תמיד, וק"ו בציצית שמרמז על שם מלך מלכי המלכים הקב"ה וכדלקמן בסימן כד ס"ה כמה מתכבד האדם הנושא שמו עליו ואמרו הז"ל "זההיר במצות ציצית זוהר ורואה פני השכינה". ומשמע מן הכתובים דהיהודים שישארו לעת קץ יהיו מצוינים במצווה זו כמה דכתיב "ובאו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי וגו'" ואמרו הז"ל על זה "כל הזהיר במצות ציצית – זוהר ומשמשים לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים וכו'". בצבא אני מייעץ לבחור שנמצא שם או בכל מקום שמרגיש כי הוא צריך חיזוק שיוציא את הציציות בחוץ. ואע"פ שהוא ספרדי ונהג כדעת האר"י והבא"ח לילך עם ציציות בפנים. בצבא ינהג כדעת השו"ע. ויתגאה בדרכי ה'. בישיבה וכן מי שלומד בישיבה ששם כולם הולכים עם ציציות בחוץ ולא רוצה להיות שונה מכולם – ילך עם ציציות בחוץ.

והראשון לציון מו"ר הגאון רבנו עובדיה יוסף זיע"א לאחר שהבי את כל השיטות, הביא דעות שכנגד כבעל העיטור בהלכות ציצית (סוף ח"ג) וכן המרדכי בהלכות ציצית (סימן תקמג) בשם רבו המהר"ם מרוטנבורג שכתבו, שיש ללבוש את הטלית קטן (שנקראת בזמנינו "ציצית") מתחת לבגדים, ובשעה שהאדם לובש את הציצית, אז הוא רואה אותה ויוצא ידי חובת המצווה כהלכתה.

אולם גם בעל העיטור הביא בסוף דבריו את דברי רבינו יצחק מרון הלוי, שכתב שהטלית קטן צריכה להיות על הבגדים. ולכן הרוצה לקיים מצות ציצית מן המובחר צריך ללבוש את הטלית קטן על מלבושיו.

אדם נפסלו לו פרשיות התפילין האם יניח תפילין ריקות בלא פרשיות? הוכח מפרשת השבוע!

שם בלי תפילין, האם מותר לו להניח את הבתים הריקים ולבא בהם לתפילה, או שמא יש בזה משום גניבת דעת, שקר, והוונאה?

הנה כתב מרן בשולחן ערוך (סימן יג ס"ג): אם נפסק אחד מן הציציות, ומתבייש לישב בלא טלית, יוכל ללבוש בלא ברכה מכח כבוד הבריות. וכתב על כך המשגיב (ס"ק טו) דאף בחול אם אין ציצית בעיר, מותר ללבוש משום כבוד הבריות, והוא הדין בענייננו דמותר.

נאמר בגמרא במסכת מועד קטן (דף כו ע"ב) היוצא בבגד קרוע לפני המת הרי זה גוזל את המתים ואת החיים, וכתב רש"י דמרמה את הכל, שמראה להן שקרע על המת. עיי"ש. ולכאורה גם בענייננו הוא מרמה את הבריות.

ונראה דהכל תלוי לפי מחשבתו, דהנה נאמר בתורה בסוף פרשת שלח: 'אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים'. וכתב רש"י: למה נאמר יציאת מצרים בציצית? שלא יתלה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא. וכתב בספר דרש משה שהדברים צריכים ביאור, כי את מי רוצה לרמות, דלבני אדם לא איכפת כלל מה שעושה בבגדו, ולרמות את עצמו שיהיה לו מצוה הוא רק שטות ולא שייך לצוות על כך. וצריך לומר דהתורה נתכוונה לאדם שאין לו תכלת, ומכל מקום צריך ללבוש בגד של ד' כנפות בשביל מצות לבן כאשר אנו עושים, ועלה בדעתו שיעשה קלא אילן במקום תכלת שגם כן יוצא בו בתור לבן, כמבואר במנחות (דף מא ע"ב) שלא יאמרו שגובר על מצות תכלת, ועל ידי כך יקילו אחרים גם כן היא מחשבה טובה, ואולי אם כוונתו לשם כך לא היה נענש, אך איירי באינו עושה בשביל זה, משום שכשילך בלא תכלת ידעו שאין לו מעות

אוצר הספרים

שע"י

בית המדרש "בית - יוסף" לענין רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן

"יצירתם עומדת לעד זה הקוזה ספרים ומשאילים לאזורים"

לאחר שזכינו והתרבו הספסלים של הלומדים העומלים בתורה והציבור הרחב הקובע עיתים לתורה בבית המדרש שלנו נבגעת זאב ולכן דרושים בחימות

ספרי שו"ת אור לציון, הרב בן ציון מוצפי, סט גמרות בבלי מתיבתא, סט גמרות בבלי שוטנשטיין, תלמוד ירושלמי שוטנשטיין, רמב"ם במהדורת פרנקל, וספרי ראשונים שו"ת ואחרונים.

לסבות מוסרי השיעורים והמשתתפים, ציבור הלומדים, אברכי הכולל וכל באי בית המדרש.

זו ההזדמנות שלך לקחת חלק בהפצת התורה במהפכה הרוחנית נבגעת זאב וביזוי הרבים.

ניתן להנציח על גבי הספרים לבריאות, הצלחה, שלום בית, זש"ק ולע"ג קרובים וידידים.

לפרטים הרב יוסף ויצמן 052-8144488. הרב שמעון נעים 058-7700681

ניתן לתרום ולסייע גם בבית למספר: 052-8144488

רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב פלאמון: 052-8144488

"אנכי ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוהים אני ה' אלוהיכם" (טו מא)

אדם שאין לו תפילין, מאחר והפרשיות נבדקו ונמצאו פסולים, ואין לו מעות לקנות פרשיות חדשות, הוא שואל מחברו כל יום תפילין ומתפלל בהם, אך בשעת תפילת הציבור אין לו תפילין, כי חברו מתפלל בהם. הוא רוצה לבא לבית הכנסת לשמוע קדיש וקדושה, אך לא נעים לו להימצא

לאור זאת, גם בעניינינו כך, אם לובש את בתי התפילין כדי לא להיראות כמזלזל במצוות תפילין, לא ייענש אלא יתכן דהוי מחשבה נכונה ודרך רצויה, אך אם מתכוון להיראות כמדקדק במצוות מחשבה זו פסולה היא. ולכן יכוון לטובה ואין לו ממה לחשוש. ולפעמים מצוה להתפלל בבתי תפילין ריקים, וכגון שגופו אינו נקי ואינו מסוגל להניח תפילין במשך כל התפילה, בכה"ג יתפלל בבית ויבא רק לבית הכנסת במטרה לשמוע קדיש וקדושה ויניח תפילין ריקים ללא פרשיות.

בדק את המזוזה ונמצא פסולה האם יכול להניחה עד שיקנה מזוזה כשירה

טלית ותפילין ממזוזה, דתפילין הרי מניח כל יום תפילין כשרות, ואם כן יצא ידי חובת המצווה ומה שמניח גם פסולות לית לן בה, וגם טלית אין חיוב להניח ציצית, ולכן משום כבוד הבריות מותר להניח פסולים, מה שאין כן מזוזה דבשעת חיוב המצווה מניח מזוזה פסולה, בזה כתבו הפוסקים שלא להניח פסול.

עוד נראה לחלק, דבטלית ותפילין אין חשש שיתרשל ולא יקנה טלית ותפילין כשרים, שכיון שמניחם כל יום מחדש ייזכר שהם פסולים, וישתדל לקנות כשרים, משא"כ מזוזה שאינו עושה בהם מעשה, אי"כ יש חשש שמא יתרשל ויניחם כך בפסול.

האם צריך לעמוד בעת הפרשת חלה וברכתה? הוכח מפרשת השבוע!

ובישועות יעקב (או"ח סימן ח) הקשה עליו: דבאמת אם רוצה לעשות עיסה אינו עושה עיסה פחות מכשיעור חלה דאסור לפטור עצמו מחלה, ואם כוונתו שאינה מצוה המוטלת על האדם רק אם יש לו עיסה מפריש ממנה חלה ואם אין לו עיסה אינו חייב בהפרשת חלה, מכל מקום עדיין קשה מציצית דהוא גם כן אינו חייב ללבוש בגד שחייב בציצית רק אם לובש בגד של ארבע כנפות חייב להטיל בה ציצית והרי זה ממש דומה לחלה.

הפני יהושע במסכת מגילה (דף כ"א ע"א) מתרץ: מה שמברכים ברכת המצוות מעומד, כל זה במצוות שצריך לעשות מעומד, לא עדיפה הברכה וצריכים לעשות מעומד, אבל במצוות שגוף המצוות עושים מיושב אפשר לברך הברכה נמי בישיבה, לפי זה אתי שפיר דבהפרשת חלה אינו מבואר דבעינן להפריש בעמידה לכן אפשר נמי לברך בעמידה.

האליהו רבה (או"ח סימן ח) מתרץ: שרק בברכת המצוות צריך לברך אותם כאשר הוא מעומד, מה שאין כן הברכה של חלה דומה לברכת הנהנין, לכן אפשר לברך בישיבה.

לזה, אך הוא עושה כדי שיאמרו עליו שהוא בזבז דמים אף שהוא עני להשיג תכלת שדמיו יקרים, והרמאות היא כלפי העולם שיחזיקוהו מקיים מצוות יותר מכפי שהוא באמת, וזה אסרה תורה ונענש על זה. והוא סמך למה דמבואר בגמרא בירושלמי במסכת שביעית (פ"י ה"ג), שאם מכבדים אותו יותר מהמגיע לו, צריך לומר שאינו בקי, אלא פחות מכפי שהם חושבים. עכ"ד.

יש לדון באדם שבדק את המזוזה ונמצאה פסולה, ועל כן הזמין אצל סופר ירא שמים שיכתוב מזוזה חדשה כשירה, האם יכול להניח בינתיים את המזוזה הפסולה, עד שיכתוב שיגמור הסופר לכתוב לו מזוזה פסולה?

כתב הט"ז (יו"ד סימן רפ"ב) בשם הב"ח שמזוזה שנכתבה על קלף שלא נעבד לשמה פסולה, אסור לקבעה עד שימצא אחרת כי עלול להשאירה. והש"ך (סק"ד) חולק על הט"ז וסובר דיש לסמוך על שיטת הרמב"ם המכשיר את המזוזה כשהעוד עובד שלא לשמה. ומשמע דאם המזוזה פסולה, לכו"ע אסור לקובעה.

ולפ"ז לכאורה גם לא יניח עליו תפילין פסולות, אלא שבטלית פסולה כתב המשנ"ב דמותר ללבושה אם אין לו אחרת, ונראה לחלק דשאני

נאמר במשנה במסכת חלה (פרק ב' משנה ב) האשה יושבת וקוצה לה חלתה.

וכן כתב מרן בשולחן ערוך (יו"ד סימן שכ"ח סק"א) שמותר לברך על הפרשת חלה כאשר הוא מיושב.

מקשים על כך המגן אברהם (או"ח סימן כ) ובאליהו רבה (שם): והרי מרן הבית יוסף (או"ח סימן ח) מביא בשם הירושלמי שכל ברכת המצוות מברכים בעמידה, וכן קימ"ל או"ח סימן ח' מברך על הציצית בעמידה, אם כן איך מברכים על הפרשת חלה בישיבה.

המגן אברהם (או"ח סימן ח) והט"ז (יו"ד סימן א' ס"ק י"ז) מתרצים: שאני הפרשת חלה שאינה מצוה כל כך שאינו עושה אלא לתקן מאכלו, כמו בשחיטה, לכן אינו צריך לברך בעמידה שרק במצווה שזה חיוב גמור צריך לברך בעמידה.

ובביאור הגר"א (אורח חיים סימן ח' סעיף א) מקשה על כך וז"ל: דבריו אין להם שחר, והלא קימ"ל בגמרא במסכת פסחים (דף מ"ח ע"ב) שאסור לעשות עיסה פחות מכשיעור כדי להיפטר מחלה חזינן שזה מצוה ואסור להפקיע עצמה ממנה.

חידות

מתי קורה שבי"ד לא יכול לפדות קטן?

כתב הדברי חיים (ח"ב יו"ד סימן קי) שאלה: אחד הוחזק ללוי כמה שנים והיה לו בנים בכורים משתי נשים ולא עשה להם פדיון, וגם יש לו בן אחד מאשתו השלישית והוא גם פטר רחם לאמו, והוא קטן עדיין. והנה קודם פטירתו של האיש הנ"ל, הודה שאינו לוי כלל ומתוך חוליו לא פדה בנו, האם מותר לבית דין לפדות קטן זה? והשיב הדברי חיים שאדם לא נאמן לפסול עצמו ולומר שאינו לוי, כי אדם קרוב לעצמו, ודווקא בבניו האמינה לו תורה משום יכיר ולא על עצמו, ומסיים הדברי חיים וז"ל: וגם לכולי עלמא מודים שאין פודים אותו משום זכיה, דהא חוב הוא לו להחזיק הקול שהוא אינו לוי, ודילמא כשיגדיל יתברר שהוא לוי, ולכו"ע אין פודין בקטנותו, אך יתלה לו טס, עכ"ל.

הנה פתרון החידה: היה האב מוחזק ללוי והודיע שאינו לוי, אין בי"ד פודין את בנו הבכור, כי שמא הוא לרעתו, ויש לכתוב לו טס ולתלותו על צווארו. וכל עוד שלא יתברר לבן שהוא ישראלי, הרי הוא בחזקת לוי, ופטור מפדיון. ואף אם ירצה לפדות את עצמו לחומרה, יפדה, אבל לא יברך, מאחר ולפי הדין הוא בחזקת לוי.

ויש להסתפק מה הדין באופן שהבן מאמין לאב באמונה שלימה, כי מכיר אותו כאדם חכם ואמין, וסומך על בדיקתו וברור לו שדבריו אמת, והוא ישראלי, האם מותר לו לפדות את עצמו בברכה.

ויתכן שיכול לסמוך עליו לברך. וזאת על סמך מה שכתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה (יו"ד ח"א סימן נד) באדם זקן שגר אצל בתו והיא לא שומרת תורה ומצוות, אבל האב מכיר את בתו וקיים

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אנכי נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו שלחו כל נשיא בהם" (יג ב)

נאמר בשולחן ערוך (יו"ד סימן שה סט"ו): עבר האב ולא פדה את בנו, כשיגדיל חייב לפדות את עצמו, וברמ"א נאמר: ויש מי שכתב דכותבין לו על טס כסף שאינו נפדה, ותולין בצווארו כדי שידע לפדות עצמו כשיגדיל, והש"ך (שם סק"כ) כתב: אין צריך לטס של כסף, וגם לרוב פעמים הטס של כסף בא לידי איבוד, על כן טוב יותר לפדותו הבי"ד כשהוא קטן, עכ"ל. מתי קורה שגם לדעת הש"ך אסור לבי"ד לפדותו, ורק הקטן יפדה עצמו כשיגדיל?

ויעויין גם בקובץ תשובות למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (סימן קמא) שכתב בתוך דבריו וז"ל: ואף שבני"ד גדל בחזקת שהוא בנו וסוקלין ושורפין על החזקות, כבר כתב הרדב"ז (בתשובות ח"ג סימן תתקס"א) דהני מילי חזקה שלא באה מחמת ספק, אבל כשהחזקה באה מכח ספק אין זה חזקה. אמנם כיון שהבחור אשר עליו אנו דנים מיום שנולד ועד עתה נושא עליו את שם הבועל בתור אביו, וכך הוא מכיר אותו ומסתמא הוא מאמין בכל לבו לאמו, יש להניח שכך שמע ממנה שבעלה השני הוא אביו שלו, הרי בגמרא במסכת קידושין (דף סו) גרסינן גבי ההוא סמיא כי אתא שליח אמר אשתו זינתה אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה, וכן קיי"ל באבהע"ז (סימן קטו ס"ז), ובגלל זה לחוד אסור לו להתחתן עם בת ישראל דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא.

וכעין זה אירע מעשה נורא באנשים זקנים מאד, שנפגשו באולם שמחות של נשואי נכדם, וסיפרו איש לרעהו את מוצאיהם למסעיהם, ונתברר להם שהיו נשואים זה לזו לפני פרוץ השואה האיומה, ובי"ד נתן לה היתר עגונה לאחר שבעלה אבד זכרו, וכעת הם נפגשו ונתברר שההיתר עגונה היה שלא כדין, והכלה ממוזרת. ופסק מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שהסבא והסתבא אינם נאמנים נגד החזקת כשרות שלה, אבל אם הכלה מאמינה לסבתא שלה, ומכירה אותה כבלתי מדומיינת וכאשה אמינה, חייבת לפרוש מהחתן. (חש"ח בכורות מז ע"א)

איזה הלכה אפשר לבאר ע"פ הרעיון שבמקום שדעתו של האדם נמצאת נחשב ששם הוא נמצא?

אמה עד העץ ומהעץ עד ביתו עוד אלפיים אמה, מוכח מזה שלמרות שלא נמצא שם כיום שעל ידי מחשבתו התכוון לשבות בעיקרו של עץ, זה נחשב כאילו הוא כבר שם בפועל.

ולפי זה כתב שם שלכן הקב"ה לא אמר לאברהם אבינו לאיזה ארץ ללכת, שאם היה אומר לו, אברהם היה חושב על ארץ כנען והיה נחשב כאילו הוא כבר שם, וכיון שלא אמר לו עוד היה נחשב בחו"ל והיה צריך לעבור את תהליך הניתוק על ידי יציאה מארצו ממוולדתו ומבית אביו.

הרמב"ן בחידושו על מסכת עירובין (דף יז ע"ב) מקשה לפי שיטת ר' עקיבא דאיסור תחומים הוא דאורייתא, איך מועיל עירוב בפת לילך יותר מאלפיים אמה, הרי זה מדרבנן כמו עירוב חצרות ועירוב תבשילים, ותיירץ שכיון שדעתו על המקום ההוא ואמר תהא שבייתתי במקום פלוני עשאו ביתו ומשם אני קורא אל יצא איש ממקומו.

ובספר דברי יואל (פרשת תולדות) הביא את הרמב"ן וכתב שמכאן מקור מדאורייתא לדברי הבעש"ט שמקום של דעתו של אדם שם הוא נמצא, ומבאר לפי זה את דברי המשנה במסכת ברכות (דף ל ע"ב) שהיה עומד בחוץ לארץ יכווין לבו כנגד ארץ ישראל וכו' לירושלים וכו' למקום המקדש, והביאור בזה שכיון שבמקום המחשבה שם הוא עמידת האדם, אם כן כאשר מכווין לבו את הקודש נחשב כאילו באמת הוא עומד במקום המקדש ויש לו את הזכויות של ארץ ישראל והמקדש שיתקבלו תפילותיו ויעלו למעלה.

ובכיה לדורות על בית המקדש שנשרף ועל ארץ ישראל שנחרבה, ואסורים הימים האלה בשירה ובזמרה. אף על פי כן הורו חכמי הדור הוראת שעה שיצאו עמם מקהלה של מנגנים בכלי שיר, והמנגנים יצעדו בראש הגולים וינגנו בכליהם לעודד את רוח העם ולהפיח בהם תקוה ובטחון באלוהיהם שלא יעזבו ולא ישכחם לעולם, וכדי לתת שבח והודיה לבוראם על שעמדו בניסיון ולא מסרו את עצמם לשמד והרי עתה זכו לקדש השם בצאתם מספרד, וכדי ללמד את העם שאין אנו מבכים את היציאה מן הגלות לעולם, אין לנו בכי אלא על צאתנו מירושלים בלבד, ע"כ.

ליה בגווה שלא תכשילהו באיסור משום דמכיר טבעה בידעה ברורה על ידי שניסה אותה פעמים רבות וראה שאינה מכשילתו, יכול לסמוך עליה ולאכול מה שמבשלת עבורו כשאמרה לו שהוא מבשר כשר, ובכלים שהזמינה עבורו, משום שלא נכנס זה בגדר "נאמנות", אלא בידעה עצמית שהיא כראיה ממש, כיון שידוע בבירור שאינה משקרת לו. וראה גדולה מהגמרא במסכת כתובות (דף פה ע"א) דהימנה רבא לבת רב חסדא לאפוכי שבועה על שכנגדה. וכך בענייננו, אמנם האב לא נאמן לומר מדין עדות שאינו לוי כי אדם קרוב לעצמו, ואין לו נאמנות מדין עדות, אבל אם הבן סומך על דבריו כי מכיר אותו שהוא חכם לבדוק ועובדות וגם איש אמת, הרי זה כאילו הבן ראה במו עיניו שהוא ישראל.

ויעויין במדרש רבה (במדבר רבה פרשה טז ז): פרשת שלח לך אנשים, אף על פי שאמר הקדוש ברוך הוא שלח לך לא היה מן הקדוש ברוך הוא שילכו למה שכתב אמר להן הקדוש ברוך הוא שבחה של א"י... רבי יהושע אומר למה היו דומין למלך שזימן לבנו אשה נאה ובת טובים ועשירה א"ל המלך זימנתי לך אשה נאה ובת טובים ועשירה, א"ל הבן אלך ואראה אותה שלא היה מאמין לאביו, מיד הוקשה הדבר והרע לאביו, אמר אביו מה אעשה אם אומר לו איני מראה אותה לך עכשיו הוא אומר כעורה הייתה לפיכך לא רצה להראותה לסוף א"ל ראה אותה ותדע אם כזבתי לך ובשביל שלא האמנת בי קונם שאין אתה רואה אותה בביתך אלא לבנך אני נותנה, יעו"ש. עכ"פ מבואר שרע הדבר שלא להאמין לאביו.

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אנוכי נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו שלחו כל נשיא בהם" (יג ב)

בספרי החסידות מובא בשם הבעש"ט שדעת האדם משפיעה עד כדי כך שנחשב כאילו האדם נמצא היכן שדעתו נמצאת.

מקור הדברים בשמו נמצא בספרו של תלמידו תולדות יעקב יוסף (פרשת חיי שרה ד"ה בפסוק ואברהם זקן) וז"ל: כמו ששמעתי מפורש מפי מורי במקום שחושב האדם שם הוא כולו.

בספר ערך שי (ע"ה"ת בפרשת שלח) ביאר לפי זה את דברי הקב"ה למשה רבינו "שלח לך אנשים" שהרי ארץ ישראל בעת ההיא הייתה מלאה גילולים ותועבות והיה מקום לחוש שהמרגלים ייסמעו בתוך כל הדברים הרעים הללו, לכן אמר לו הקב"ה למשה שלח לך' שיקשרו המרגלים את דעתם במשה ויעשו את הכל על דעתו, וממילא לא ייפרדו ממנו גם בהיותם רחוקים.

ובשם משמואל (פרשת לך לך) מביא זאת בשם אביו בעל האבני נור זצוק"ל שכל מקום שדעתו של אדם שם נחשב כאילו הוא נמצא שם בפועל, וכתב שהביא האבני נור ראייה לזה המשנה במסכת עירובין (ד ז) לגבי אדם שהיה מהלך בדרך בערב שבת ורואה שהשמש עומדת לשקוע ולא יספיק להיכנס לעיר לפני החשיכה, וזוכר שיש במרחק ממנו אלפיים אמה אילו או גדר יכול לייחד מקום לשביתה על ידי שאומר שרוצה לשבות בעיקרו של העץ, ואז יכול ללכת אפילו לאחר חשיכה אלפיים

***

מתי בהיסטוריה היהודית הורו חכמים לנגן בכלי זמר בכין המצרים?

"ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בליל ההוא" (יד א)

בגמרא במסכת תענית (דף כט ע"א) נאמר: אמר רבה אמר רבי יוחנן אותה לילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקדוש ברוך הוא אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות, ועיי"ש שמגלגלים חובה ליום חייב שאירעו בו החורבנות. וכידוע גם בגירוש ספרד האחרון יצאו המגורשים האחרונים בתשעה באב.

בספר התודעה (פרק ל"ו) הביא דבר מעניין מאוד: שהיו קבוצות שיצאו קודם תשעה באב בתקופת בין המצרים, ואע"פ שימים אלה הם ימי אבל

לאחר עספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, פאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם עמוד את כמות הדפסת והפצת העלונים.

מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך.

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת ושלום ולע"ג קרובים וידידים. המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לטלפון: 052-814448

ניתן ולהיות שותף בזיכוי הרבים ולתרום גם בביט בטלפון: 052-8144488